

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben – 2003. november 21–22.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület az elmúlt év novemberében második alkalommal rendezte meg a *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* című konferenciát, amelyre – immár hagyományosan – minden évben az EME megalakulásának évfordulóját követő hétvégén kerül sor. Az erdélyi magyar tudóstársadalom egyik jelentős szakmai seregszemléjének szánt rendezvény fővédnökségét Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, védnökségét pedig Berényi Dénes akadémikus, az MTA „Magyar Tudományosság Külföldön” elnöki bizottság elnöke és Pomogáts Béla, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság elnöke vállalta el. A téma ez alkalommal a régió kutatás volt. A kétnapos konferencia plenáris ülésén Berényi Dénes, Horváth Gyula, Meskó Attila, Pomogáts Béla magyarországi és Balla Árpád, Benedek József, Csávossy György, Egyed Ákos, Pozsony Ferenc, Selinger Sándor hazai előadók tartottak tudományos előadásokat a Protestáns Teológiai Intézet dísztermében, Kolozsvárott. A másnapi szekcióüléseken, amelyeknek házigazdái az EME szakosztályai voltak, összesen 67 előadás hangzott el rangos magyarországi és hazai előadók szájából az összesen mintegy 220 fős hallgatóság előtt. A rendezvény égisze alatt, de további egy hét elteltével került sor a Radó Ferenc Matematikaművelő Társaság ülésére, amelyen 15 előadással tisztelegtek Neumann János emléke előtt.

Alább az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnökének, Egyed Ákosnak a plenáris ülésen elhangzott előadását közöljük.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és Erdély történeti régióinak kutatása

A tudomány időszerű feladatai s lehetőségei mindig az illető történeti korszak nagy kérdéseivel kötődtek. Erről a tudománytörténet számos maggyöző példát mutat fel. A felsorolások helyett elég, ha Bolyai Jánosra hivatkozunk: az általa (és más tudós elmék által) felismert és felvállalt feladat megoldásának nem korábban és nem is később, hanem éppen a 19. század első felében érkezett el az ideje. A megoldás természetesen egyszerre követelt lángelmét, mély tudást és kitartó jellemet. Erről szólnak a bicentenáriumi alkalmából készült kiváló munkák, amelyek egyike az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadásában csak a napokban hagyta el a nyomdát. Az erdélyi tudósoknak, köztük Egyesületünk tagjainak közreműködése a Bolyai-évforduló méltó megünneplésében eszünkbe juttatja Eötvös Lorándnak, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének (1889–1905) azokat a szavait, amelyekkel örömet és bizakodását fejezte ki azért, hogy „a Királyhágón innen és túl is nagyra becsülik és serényen művelik a tudományt”. Eötvös Loránd szavai száz évvel ezelőtt, Bolyai János születésének centenáriumián hangzottak el, s bár azóta számos, többnyire kedvezőtlen változás gördített akadályt a magyar tudományosság emelkedésének útjába, mégis az utóbbi években látható jelek feljogosítanak annak kimondására, hogy a tudományos kutatás ismét fellendülőben van az erdélyi–romániai magyar nemzetiségi társadalom körében is. És ennek az ígéretesnek mondható tudományos igyekezetnek az előidőzésében Egyesületünknek bizonyosan nem kis része van.

Ez – úgy véljük – annak tulajdonítható, hogy az EME 1990-es újjáalakulása óta a szervezeti megújulás útján halad, s tudományos kutatási tematikáját fokozatosan kiterjeszti korunk kérdéseire, kihívásaira a tudományos társadalom igényei szerint, köztük a régiónkutatásra, amelyre most a 20–21. század fordulóján azért is szükség van, mert a nemzeti államok funkciójának egy részét számos területen, így a tudományműveléshez kötődő feladatokat is a régiók veszik át. Természetesen nem kerülhető meg az a kérdés, hogy a közismerten szűkös és bizonytalan anyagi háttérrel rendelkező Egyesületünk képes lesz-e teljesíteni hagyományos céljai mellett az egyre bővülő feladatokat is.

Ezzel kapcsolatban legyen szabad kitérnem az Erdélyi Múzeum-Egyesület jelenlegi szervezeti felépítésére, különös tekintettel a tudományos műhelyeire, az újítási folyamatra. E kitérőre azért is szükség van, mert Egyesületünk szervezeti felépítése, struktúrája bonyolultabb, mint más intézményeké, s kevésbé közismert.

Abból kell kiindulnunk, hogy az alapításának másfél százados évfordulójához közeledő Múzeum-Egyesület sajátos, egyedi felépítésű tudományos társaság, amelyet az erdélyi magyar társadalom hozott létre. Nem állami intézmény, hanem önálló jogi személyként működő civil szervezet. Az alapító gróf Mikó Imre hosszas előkészítő munkája nyomán az 1859. november 23–26. között tartott alakuló közgyűlés meghatározta az Egyesület hármas célját, ezek: múzeum felállítása, a múzeumi anyag feldolgozása, a tudomány és a kultúra magyar nyelven való művelése és terjesztése. A múzeumi jellegű gyűjtőmunka s az akadémiai jellegű tudományos feldolgozó kutatótevékenység mindvégig központi feladata volt az EME-nek. Szervezeti felépítése a kitűzött célnak megfelelően alakult ki, illetve módosult az újabb és újabb kutatási tematika s a változó körülmények szerint. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület egészen az újabb időkig csak keretintézmény volt, most viszont olyan keretintézmény, amelynek saját kutatócsoportjai is vannak, és szolgáltató jellegű tudományos közkönyvtárakat működtet, könyvkiadói munkát is folytat.

Tagsága az ez évi kimutatás szerint 1699 rendes, 102 alapító és 95 pártoló tagból áll. Van köztük 16 akadémiai tiszteleti és külső tag, mintegy 200 tudományos doktor és 700 orvosdoktor. Egyesületünk köréhez tartozik több mint 2800 egyetemi hallgató. Az EME tehát a legátfogóbb erdélyi–romániai tudományos köztestület. Irányító szervei: a közgyűlés, a választmány és az elnökség. A választott vezető testület feladatait társadalmi munkában végzi.

Az EME legfontosabb tudományos műhelyei a szakosztályok:

1. Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály;
2. Természettudományi és Matematikai Szakosztály;
3. Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály;
4. Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztály;
5. Műszaki Tudományok Szakosztálya.

A Műszaki Tudományok Szakosztálya az újjáalakulás után jött létre azzal a feladattal, hogy a tudományos munka mellett gondoskodjék a kutatás modern technikai felszereléséről is.

A szakosztályokat választott elnökök vezetik, s maguk állítják össze tudományos tevékenységük tervét.

Az utóbbi évek strukturális változásai között a legfontosabb a saját kutatócsoportok létesítése; jelenleg négy ilyen kutatócsoport működik 12 fizetett belső munkatárssal. Újítást jelent az ösztöndíjasokból álló három kutatócsoport megszervezése is.

Mind a saját kutatócsoportokat, mind az ösztöndíjasokból álló csoportokat gazdag tudományos múlttal rendelkező professzorok irányítják, társadalmi munkában.

Az EME mintegy 70 000 kötetet számláló tudományos könyvtára négy épületben működik hat könyvtárossal. Ezek nagyrészt szakosodott könyvtárak: társadalomtudományi, történettudományi, természettudományi és irodalomtudományi műveket tárolnak, illetve gyűjtenek.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület országos intézmény. Központja Kolozsvárt, az Orvosi- és Gyógyszerészeti Szakosztályé Marosvásárhelyt van. Egyesületünk szerkezetének részei a fiókegyesületek, ilyenek Nagyváradon, Szilágysomlyón, Zilahon, Szatmáron, Marosvásárhelyt és Gyergyószentmiklóson alakultak.

A Múzeum-Egyesületnek 1990-től tagsági díjakból, adományokból s magyarországi forrásokból, elsősorban pályázati úton sikerült előteremtenie a működéséhez nélkülözhetetlen pénzügyi fedezetet. A Gróf Mikó Imre Közalapítványtól, az Illyés Közalapítványtól, az Arany János Közalapítványtól, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától pályázati úton nyert támogatást, valamint a hazai Communitas Alapítvány céltámogatását az EME igyekezett a legjobb belátása szerint a tudományművelés érdekében gyümölcsöztetni. A Magyar Tudományos Akadémiával kialakított együttműködés elősegítette, hogy az EME bekapcsolódjék – akárcsak több más romániai magyar tudományos műhely – a magyarországi tudományosság intézményrendszerébe is.

Egyesületünk struktúrája tehát 1990-től lényegesen változott, korszerűbbé vált, egyrészt a Műszaki Tudományok Szakosztályának megalakulása, másrészt a saját kutatócsoportok szervezése által. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül a tevékenység szervezésében bekövetkezett változás sem, nevezetesen az, hogy szakosztályaink évenkénti rendszerességgel tudományos konferenciákat tartanak, ahol a tagtársak, valamint a meghívott kutatók bemutatják eredményeiket. Ha csak az ebben az évben tartott tudományos konferenciákra hivatkozom, akkor is meggyőző adatokat sorolhatok fel.

A Fialat Műszakiak Tudományos Ülésszakán (az EME Műszaki Szakosztálya rendezvényén) a Kárpát-medence különböző régióiból 82 előadó gyűlt össze: az Orvos- és Gyógyszerészettudományi Szakosztály sepsiszentgyörgyi vándorgyűlésén mintegy 500 orvos és gyógyszerész vett részt; nagy érdeklődés kísérte a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály Lokális és regionális történelmek, valamint Archívumok és használóik című konferenciáit és a Természettudományi Szakosztály, továbbá a Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztály ez évi rendezvényeit, ahol számos kutató terjesztette elő kutatásai eredményeit. A fiókegyesületek tudományos értekezletei is rendszeressé, gyűjtőpontjaivá váltak a helyi tudományos munkának. Tudományos rendezvényeink azt mutatják, hogy az EME – anélkül, hogy valamiféle monopolhelyzet kivívására törekednék – integratív szerepet tölt be az erdélyi magyar tudományosságban. Ugyanez vonatkozik a Magyar Tudomány Napja Erdélyben című konferenciára is, amelyet most másodízben rendezünk meg. A mostani értekezleten nem kevesebb mint 29 intézmény tudományos munkatársai vesznek részt. Az előadók közül kolozsvári 39, más erdélyi városokból érkezett 19, Magyarországról pedig 10 előadó jött el erre a rendezvényünkre.

Ha az előadások tematikájára vetünk egy pillantást, kiderül, hogy a Konferencia központi tárgya, a régiókutatás jelentős súlyt képvisel az előterjesztendő tanulmányok között. A régiókutatás elmélete és módszere mellett Erdély történeti régióinak sajátos viszonyairól, értékeiről több előadás hangzik majd el. Álljunk meg röviden az utóbb említett kérdésnél.

Miért tartotta az EME vezetősége időszerűnek a történeti régiók kutatásának napirendre tűzését? De mi a történeti régió s melyek Erdély történeti régiói?

Régiókutatással több tudomány foglalkozik, de a történeti régiók kutatási kérdéseinek vizsgálatát elsőként a történettudomány (gazdaság- és közigazgatástörténet is) vállalta fel. A magyar kutatók elől jártak ezen a téren. Szűcs Jenő 1983-ban tette közzé a nemzetközileg is

nagy figyelmet keltett *Vázlat Európa három történelmi régiójáról* című tanulmányát, amelyben a határozott karakterű nyugat-európai, illetve kelet-európai (Oroszország) régiót felvázolva arra a kérdésre kereste a választ, hogy Közép-Európa (Kelet-Közép-Európa) miért és mennyiben önálló történelmi régió, és arra a megállapításra jutott, hogy igen, Közép-Európa önálló jegyekben leírható régió, de koronként más-más súlyelosztásban előtérbe kerülhetnek nyugati és keleti jellegzetességek is. E régió analógiáit leginkább Délkelet-Európában vagy az Ibériai-félszigeten lehet megtalálni. Egy történelmi régió identitása a társadalomszerkezet, a gazdasági rendszerek, politikai struktúrák, a kultúra szerkezeti jellegzetességeiben keresendő. A Szűcs Jenő tipológiája kapcsán rendezett vitában Hanák Péter – főként az újkorra vonatkozóan – kifejtette, hogy a közép-európai régióknak nyugati része Svájc, keleti fele a Habsburg-monarchia, benne Magyarország és Erdély.

Ha figyelemmel kísérjük korunk tudományos törekvéseit, azt látjuk, hogy egy új tudományos diszciplína van születőben: a régió kutatás tudománya.

A régió kutatás nálunk is elkezdődött, különösen a Székelyföldön, valamint a Bánátban. És utalunk kell a politológusoknak a sajtóban lezajlott közismert vitájára is. Azonban mindez még csak szerény kezdet, amely folytatásra vár, egyrészt, mert a kutatás elmélete és módszere még számos vonatkozásban kidolgozatlan, másrészt, mert a kutatás földrajzi határait ki kell terjesztenünk. Most azonban maradjunk Erdélynél.

Ha a történelmi múltat, a társadalom és a gazdaság szerkezetét, a kultúra és a civilizáció, a politikai intézményrendszer jellegzetességét, illetve ezek rokonvonásait fogadjuk el egy történelmi régió meghatározó jegyeinek, akkor a mostani, Trianon után kialakult Erdélyben három nagyrégiót különböztethetünk meg: a történelmi Erdélyt, a Partiumot és a Bánátot. A történelmi Erdély földrajzilag is összetartozó szerkezetű térség, amely a Királyhágótól a Keleti-Kárpátokig terjed. Önálló államisága, intézményrendszere, alkotmánya, társadalmi szerkezete, civilizációja, népességének Erdély-tudata az 1540-es évek és 1848 között alakult ki. Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a történelmi Erdély kisebb régiókat foglalt magába: például a Székelyföldet és a Királyföldet (Szászföldet). Mindkettő területi autonómiával rendelkezett; a székely autonómia az önálló fejedelemség idején tovább osztódott a székek szintjére, a Szász Egyetem viszont 1848-ig fennmaradt.

A történelmi Erdély harmadik sajátos területét a vármegyék és vidékek képezték, ahol a nemesi hatalom (önkormányzat) érvényesült. A történelmi Erdélyt kultúrájának jellegzetessége is önálló régióvá minősíti.

A mai Erdély fogalmához – mint közismert – hozzátartozik a Partium. A Partium mint közjogi fogalom azon magyarországi részeket, területeket jelölte, amelyek az Erdélyi Fejedelemség idején hosszabb-rövidebb ideig Erdélyhez tartoztak, s aztán leszűkültek az ún. szilágysági részre. E résznek is sajátos társadalma volt a feudalizmus idején, s régiós jegyei, bár nem annyira jellegzetesek, mint a történelmi Erdélyé, teljességgel nem hiányoznak; azonban ennek feltárása nagyrészt még a jövő feladatai közé tartozik. A Bánságot, vagyis Temes, Torontál és Krassó vármegyéket, miután a török uralom alól felszabadították (1728), Temesi Bánság néven szervezte újjá a Habsburg-hatalom. Mária Terézia visszacsatolta Magyarországhoz, de sajátos régiójellegét ezután is megtartotta, főként a különböző etnikai népelemek betelepítése, kultúrája következtében.

Miért érdemes, sarkítva fogalmazva: miért kell kutatni Erdély történelmi régióinak természetrajzát, történelmét, jelenét, jövőjét?

Röviden szólva: a sajátosságok, a különös értékek számbavétele s védelme érdekében, valamint azért, hogy a régiófejlesztés gyakorlatának támpontul szolgálhassanak a kutatás eredményei.

Tisztelt Konferencia!

Sokat beszélünk a globalizációról és integrációról. Az is egyre nyilvánvalóbb, hogy felgyorsult a hagyományos kultúra vagy kultúrák és civilizációk hanyatlása, viszont nagyon gyorsan formálódik valamiféle globális kultúra és civilizáció. Ezt akadályozni nem lehet, de nem is lenne hasznos: ki merné ma azt javasolni, hogy mondjunk le például a legmodernebb kommunikációs technikáról? Erről szó sincs, de az is elfogadhatatlan, hogy a hagyományos tájaink, régióink történelmi örökségét, értékeit veszendőbe hagyjuk menni. Ez különösen a magyar nemzetiségi közösségünk számára szinte egyenlő lenne az identitás feladásával.

Említettük, hogy kialakulóban van a régió kutatás mint tudományos diszciplína, amely természeténél fogva nem lehet más, csak multi- és interdiszciplináris. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület tudományos műhelyében – erről is ejtettünk már szót – számos alapvető tudomány jelen van, és ez az EME-t képessé teszi arra, hogy részt vállaljon az erdélyi történelmi régiók örökségének, valamint természeti értékeinek feltárásában. A régiótudomány új perspektívákat nyithat meg az EME számára azáltal is, hogy elősegíti bekapcsolódását a magyarországi és a közép-európai régió kutatás kialakulóban lévő hálózatába.

És ez – úgy látom – összeköthető az előkészületi munkával, amelyet Egyesületünk megalapításának 150. évfordulójára el kell végeznünk. Az EME állami kezelésben lévő nagy, múzeumi jellegű gyűjteményeinek monografikus feldolgozására gondolunk. Miben lehetne jobban kutatni Erdély régióinak jellemzőit, ha nem az EME hatalmas családi levéltáraiban, a geológiai és állattani gyűjteményében s a múzeumi tárgyi hagyatékban?

A feladatokból összeáll az EME hosszú távú, mintegy ötéves tervének egyik fő vonulata.

Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy a megnövekedő feladatokra fel kell készülni, hogy javítani kell az EME belső munkáját, a szakosztályok közötti együttműködés érdekében is többet lehetne-kellene tenni. És fejleszteni kellene a saját kutatói állományt a tudományos munkára alkalmas fiatal munkatársak alkalmazásával. Sok a feltételes mód? Igen, túl sok. Mert hiábavaló lesz minden igyekezet, ha nem sikerül az anyagi alapokat a hosszú távú működéshez biztosítani.

Bízunk kell abban, hogy ezt megszerezhetjük az Európai Unió küszöbön álló kibővítése után is, annál inkább, mivel a tudományos kutatás szerepe világszerte, természetesen az Európai Unióban is növekvőben van, és reményünk szerint ez nem lehet másként az Unióhoz csatlakozni kívánó országokban sem. (Erről szólt Berényi Dénes professzor úr előadása.)

Egyed Ákos

Közgyűlés 2004

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2004. március 6-án tartotta évi rendes közgyűlését. Kolozsvárott, a Protestáns Teológiai Intézet dísztermében az Egyesület 109 tagja vett részt a rendezvényen. A szokásos számadások (a főtitkári jelentés kiegészítései, a gazdasági tanácsos 2003. évi beszámolója, az ellenőri jelentés) és a folyó évre vonatkozó tevékenységi tervek ismertetése mellett főként az EME súlyos, válságközeli helyzetéről esett szó. Mindenekelőtt az intézmény egyre sürgősebbé váló szerkezeti reformjáról, az EME védnöksége alatt folyó kutatások önálló intézményes hátterének a megszilárdításáról és rugalmassá, nyitottá tételéről, a hatékonyabb és „több lábon álló” – több és többféle bevételi forrás megszerzését célzó – gazdálkodás szükségességéről beszéltek a felszólalók. Az intézményi reformnak és a szerzett jogok érvényesítésének az egyszerre megvalósítandó követelményeiből egy sor olyan dilemma származik, amelyeknek a megfontolását a Közgyűlés az Elnökségre és az utóbbi által kiküldendő bizottságra bízta.

Az ülés ünnepélyes hangulatban zárult: az Egyesület Faragó József, Feszt György, Maros Dezső, Pálfalvi Attila, Péntek János és Tövissi József professzorokat köszöntötte és avatta tiszteleti tagjaivá.

Alább az ülésen elhangzott elnöki beszédet, a főtitkári jelentést és a gazdasági tanácsos beszámolóját tesszük közzé.

Egyed Ákos elnöki jelentése a 2003. évről

Tisztelt Közgyűlés, Hölgyeim és Uraim!

A főtitkári jelentést Önök idejében kézhez kapták, abból képet alkothattak Egyesületünk különböző intézményeinek konkrét tevékenységéről. Az anyagi helyzetet a gazdasági tanácsos és az ellenőr fogja ismertetni. Az elnöki jelentés szólni fog röviden a vezetőség munkájáról, aztán Egyesületünk általános helyzetére tér ki, előterjeszti a szükséges, már-már halaszthatatlan változások, belső reformok tervét, végül néhány alternatív javaslatot fog felvázolni Egyesületünk jövőjével kapcsolatban.

Tisztelt Közgyűlés! Kedves Kollégáim!

Az elnökség legfőbb feladatának azt tartom, hogy az egyesületi munka folyamatosságának szervezeti és anyagi feltételeit biztosítsa. Egyesületünk sokféle és többirányú munkájának összehangolása, közben tartása nem csekély mindennapi feladatot rótt és ró a vezetőségre. Ezért elnöki teendőim vezérfonala volt a rendszeresség bevezetése s folyamatos fenntartása, aminek eszközeként sikerült a heti vezetőségi gyűléseket rendszeresíteni. Ezeken az elnök, alelnök, főtitkár, gazdasági tanácsos, ellenőr, jogtanácsos és titkár tanácskozik a legfőbb tennivalókról. Beszámoló hangzik el az elnöki munkáról, aztán a pénzügyi helyzetről szóló előterjesztést hallgatjuk meg; előkészítjük az elnöki s választmányi gyűléseket, megvitatjuk a rendezvények forgatókönyvét, s határozzunk a beadványok ügyében.

Az elnökségi gyűléseken a vezetőség és a szakosztályok elnökei, titkárai, valamint a fiókegyesületek vezetői együtt áttekintik a végzett munkát, s kijelölik a feladatokat. Ezek, valamint a választmányi gyűlések hangolják össze az egyesületi munkát.

Az elmúlt évben többször tartottunk közös elnökségi és választmányi értekezletet, hogy a kiemelt programokat elfogadjuk; közös tanácskozáson készítettük elő a Magyar Tudomány Napja Erdélyben című rendezvényünket, a vándorgyűléseket, tárgyaltuk meg a könyvkiadásunk bokros problémáit, s olyan jövőbe mutató tervekről tanácskoztunk, mint a régiókutatás, az EME jubileumi munkaterve.

Ismétlem: elnöki munkám vezérfonalának azt tartom, hogy az EME vezetésében a rendszeresség, az egyéni felelősségvállalás érvényesüljön. E téren kétségkívül sikerült előrelépünk, de bőven van javítani való: sok még az igazolatlan hiányzás a vezetői testület tanácskozásairól; előfordul a feladatok tologatása is egyik hétről a másikra. A vezetőség határozatairól a titkárság dolgozói nem mindig szereztek időben tudomást, emiatt fordulhatott elő olyan sajnálatos eset, hogy a titkárság nem tudott tagjaink érdeklődésére (például a rendezvényekről) pontos információkat nyújtani.

Hogy a vezetői szervek együttműködése zavartalanabb legyen, a belső munkaszerkezet hatékonyabban működjék, javaslatot fogok vitára bocsátani, s kérni fogom a működési szabályzat módosítását is.

Tisztelt Közgyűlés!

Azt tapasztaljuk, hogy a vezetőség munkája iránt növekvőben van az igényesség, ami teljesen helyénvaló, jogos igény. De látni kell a körülmények változásából adódó nehézségeket is.

Arra gondolok, hogy a gazdasági vezetés és titkárság idejét és erejét (szellemi és fizikai erejét) az utóbbi években roppant módon veszi igénybe a meghonosodott pályáztatási rendszer, a pályázatok elkészítése és az elszámolás bonyolultsága. Soó Tamás gazdasági tanácsos és egy-két munkatársunk tavasszal és év végén hetekig vagy inkább hónapokig csak a pályázatok lebonyolításával tud behatóbban foglalkozni, s emiatt nemegyszer időzavar keletkezik, más feladatok végzése halasztódik, ami viszont feszültségeket gerjeszt. Úgy látom: amennyiben a mostani pályáztatási rendszer fennmarad, gondoskodnunk kell egy olyan személy alkalmazásáról, akinek elsődleges feladata a pályázatok kiírásának figyelése és lebonyolítása lesz.

Tisztelt Közgyűlés!

Az elmúlt évben (években) nemcsak a vezetői munka mennyisége növekedett, de annyira megsokszorozódtak a gondok – főként az anyagot illetően –, hogy többször a kialakult válság-helyzetről kellett tanácskoznunk. A válságos helyzetet az okozta, hogy a magyarországi pályáztató rendszer működésképtelenné vált, ez pedig pénzügyi zavart, hiányt idézett elő számos romániai magyar intézményben, köztük Egyesületünkben is; erről a gazdasági jelentés bővebben fog szólni. Itt inkább a következtetés levonásáról essék szó: arról, hogy nem kellene-e az EME-nek a pályázati rendszer mellett más természetű anyagi alapokról is gondoskodnia.

Ha az EME történetének lapjait felütjük, az derül ki, hogy az Egyesület megalakulásakor, ezelőtt 145 évvel, a tagok, főként az alapító Mikó Imre megajánlásai fedezték a szükséges anyagiakat, majd a kolozsvári tudományegyetem használatába szerződésileg átadott gyűjteményekért a magyar államtól kapott bérleti összegből gazdálkodhatott az EME, azután a Wass Otília-féle bérház jövedelmét használhatta fel az Egyesület. Az 1990-es újralakulástól Egyesületünk főként a magyar állam juttatásaira, utóbbi években pedig a pályáztató intézményektől elnyert összegekre alapozta működését, és ez így volt 2003-ban is. Az említett válság, amelyben most vagyunk, arra figyelmeztet, hogy lépni kell; új lehetőségeket kell felkutatni és feltárni.

És ezzel elérkeztünk a legnehezebb és legidősebb kérdésünkhöz, az integráció ügyéhez.

Tisztelt Közgyűlés!

Nesodálkozunk azon, hogy Egyesületünknek is ugyanaz a nagy kérdése – amely egész Európát foglalkoztatja –, ti. az integráció. Szemünk előtt rajzolódik ki az Egyesült Európa térképe, amelyen május elseje után több Kelet-Közép-Európai ország, köztük Magyarország is helyet kap. Mit hoz ez számunkra, az erdélyi magyarság és intézményei számára, és mi lesz 2007 után, amikor valószínűleg országunk is tagja lesz az Egyesült Európának? Ezek a kérdések az EME-t különösen érintik. Utalva a kis nemzeti kultúrák s a tudomány sorsával kapcsolatos töprengéseinkre, aggodalmainkra, de a reménykedést sem zárva ki, inkább az integráció ügyével szeretnénk valamivel bővebben foglalkozni.

Az integráció nehéz probléma elé állítja Egyesületünket; a következő években meg kell találnia helyét a romániai magyar tudományos intézmények hálózatában, meg kell szereznie a Román Akadémiától kiadványaink akkreditációját, és mindenekelőtt tisztázni kell integrálódásának esélyeit s formáit a magyarországi tudományossághoz, elsőként a Magyar Tudományos Akadémiához.

Maradjunk az utóbbinál.

Közismert, hogy az EME 1859-ben a Magyar Tudományos Akadémia testvérintézményeként jött létre, vele megszüntetéséig szoros kapcsolatban állt, 1990 után a kapcsolat a két intézmény között megújult, s az Együttműködési Nyilatkozat aláírásával tovább erősödött. Erre alapozva 2002-ben és 2003-ban több beadványban, illetve szóbeli előterjesztésben kértem az MTA elnökét, Vizi E. Szilvesztert és volt elnökét, Glatz Ferencet, valamint Berényi Dénes akadémikust, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának elnökét, hogy találják meg a lehetőséget az EME integrálásának az MTA struktúrájába, mert ez lehet a leghatékonyabb biztosítéka az Erdélyi Múzeum-Egyesület hosszú távú fennmaradásának s következőképpen annak, hogy a ráháruló erdélyi-romániai tudományos és kulturális feladatainak eleget tehesse. Ezt csak akkor látjuk biztosítottnak, ha az EME valamilyen költségvetési támogatásra alapozhat, amely a fejlesztést is lehetővé teszi.

Az integrációra két lehetséges alternatívát említettem meg:

1. működhetne az EME úgy, mint az MTA egyik területi bizottsága vagy
2. mint egyféle erdélyi hungarológiai intézet.

Természetesen mindkét esetben az EME megtartaná függetlenségét és sajátos erdélyi jellegét.

A beadványokra eddig érdembeli válasz nem érkezett. Többször elhangzott viszont az a számunkra biztató értékítélet, hogy az MTA az EME-t első számú határokon túli tudományos testvérintézményének tartja, de az is tudomásunkra jutott, hogy bizonyos kételyek is felmerültek az EME jelenlegi szerkezetével, struktúrájával kapcsolatban. Eszerint a magyar tudományos vezetés nemigen tudja értelmezni például az EME sokféleségét, azt, hogy mint egyesület tudományos kutatócsoportokat működtet, könyvkiadással foglalkozik, tudományos folyóiratokat jelentet meg, szolgáltató könyvtárakat tart fenn, gyűjteményeit gyarapítja, és autonómiával rendelkező szakosztályai és vidéki fiókjai is vannak. Hogy az EME illetően struktúráját a történelmi körülmények sajátosságai alakították ki, az számunkra nem szorol bizonyításra: egyszerre kellett akadémiai s muzeális jellegű, tudományos kutatói és népszerűsítő munkát végeznie, valamint más feladatokat is vállalnia. De nem a múltba, hanem a jövő felé tekintve most az a kérdés foglalkoztatja Egyesületünk vezetőségét, hogy mit tehetünk az integráció megkönnyítése érdekében. Erről tanácskoztunk az utóbbi választmányi ülésen is.

Abból a tapasztalatból indultunk ki, hogy már Egyesületünk neve is sok félreértésre adott és ad alkalmat; nemegyszer erdélyi múzeumok egyesületét értik az elnevezésen. Ezért pontosítanunk kell intézményünk önmeghatározását, amire egyébként már az elmúlt évben kiadott rövid EME-ismertetésben kísérletet tettem. Ebben az Erdélyi Múzeum-Egyesületet „akadémiai jellegű erdélyi magyar tudományos társaság”-ként határoztam meg. Az utóbbi választmányi gyűlésen Péntek János professzor ajánlására elfogadtunk egy rövidebb meghatározást: „Erdélyi Múzeum-Egyesület – Erdélyi Magyar Akadémiai Társaság”. (Ezt a megnevezést javaslatként később szavazásra bocsátom.) Tehát már a nevében jelezni kívánjuk, hogy az EME erdélyi magyar tudományos akadémia szeretne lenni. Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy ennek tényleges megvalósítása az anyagi s szervezési feltételek biztosításától függ. Sietek azonban hangsúlyozni: a tervezett átalakítás nem lehet gátja, hanem inkább előmozdítója az MTA-hoz való integrációnak, amelynek két lehetséges alternatíváját a fentiekben már említettem, de más lehetőségeken is lehet gondolkozni.

Hogy Egyesületünk akadémiai jellegének a belső szervezeti struktúrája is jobban megfeleljen, a választmányi gyűlés javasolja a tagok kategóriáinak pontosabb meghatározását. Ez egyébként azért is szükséges, hogy az EME az MTA-ban az utóbbi időben meghonosodott köztestületiség kritériumának is megfeleljen. E kettős cél érdekében a Választmány elhatározta, hogy fel fogja kérni az MTA romániai külső és tiszteleti tagjait, akik egyúttal EME-tagok is, valamint az MTA köztestületi tagjait (a tudományok doktorait), hogy az EME keretében

szerveződjenek testületté (akadémikusok testülete, valamint doktorok testülete). Ezt a javaslatot is vitára, majd szavazásra fogom bocsátani. A tervezett belső szervezési módosítás nem érinti az EME alapító, pártoló és rendes tagjait, ők ezentúl is Egyesületünk megbecsült rendes tagságát alkotják, s rájuk a tudományterjesztő munkában szeretnénk építeni. Külön tagsági kategóriát képez az egyetemi ifjúság, őket az eddigieknél erősebb szálakkal igyekszünk az EME-hez kapcsolni; ilyen lehet például a székház nagytermében kialakítandó referenciakönyvtár, a konferenciateremnek gyülekezési célokra való átadása, ifjúsági csoportok alakítása, kiemelkedő államvizsga-dolgozatok publikálása.

Itt legyen szabad zárójelet nyitnom arról a kérdéstről, hogy kié az EME. Ugyanis túl sokszor hangzik el bírálat az EME irányába arról, hogy az öregek intézménye. Közismert, hogy a tudományművelés nem generációkérdés, hanem közös ügye idős és fiatal, valamint középnemzedék tudományos értelmiségének; az idősebbek feladata a tudományos utánpótlás nevelése. Az EME a legjobb szándékkal törekszik arra, hogy olyan tudományos szervezet és keretintézmény legyen, amelyben a különböző tudós nemzedékek vagy tudományterjesztők érdekei találkoznak. Az EME kutatócsoportjainak s az ösztöndíjas csoportoknak mintegy kilenczede a fiatal nemzedékhez tartozik, a csoportok vezetői pedig az idősebb vagy középnemzedék tapasztalt, tudományos eredményeket felmutató tagjai: akadémikusok, professzorok, szakemberek.

Nézzük meg röviden, mit, hogyan kellene s lehetne javítanunk az EME tudományszervezetén. Úgy gondoljuk, hogy az EME tudományos műhelyét, vagyis a tudományos kutatócsoportokat jobban meg kellene szerveznünk, s meg is fogjuk vizsgálni annak lehetőségét, hogy miként tudjuk a néhány éve elfogadott Társadalomtudományi Intézet működési szabályzata szerint kutatócsoportjainkat kutatóintézetként működtetni. Itt említjük meg, hogy folyamatban van a határokon túli tudományos műhelyek, köztük az EME-nek az akkreditálása az MTA egyik bizottsága által. Ennek során Egyesületünk tudományos munkatársainak minősítése (akkreditálása) is meg fog történni.

Az elkövetkező években valószínűleg a szakosztályok szerkezete is módosulni fog, korunk tudományfejlődéséhez igazodva. Helyet kell kapniuk az EME-ben az agrártudományoknak s az olyan új diszciplínáknak, amelyek nem igényelnek laboratóriumokat, drága és komplikált infrastruktúrát.

Az EME-nek mint keretintézménynek módot kell találnia a különböző tudományok párbeszédének elősegítésére, a szintetizáló látásmód alakítása érdekében. A tudományok közötti párbeszédnek, a szintetizáló látásmód kialakításának egyik fóruma lehet a Magyar Tudomány Napja Erdélyben Konferencia.

Meg kell újulniuk a tudományos folyóiratoknak is: az Erdélyi Múzeum legyen az EME tudományos életének tükré, a különböző tudományszakok egymás közötti kommunikációjának eszköze.

Végül ejtsünk néhány szót az EME munkatervéről. Többször visszahallottuk azt a téves tételt, hogy az EME-nek nincsen hosszú távú kutatási programja. Nos, e tétel tarthatatlanságának érzékeltetésére legyen szabad utalnom a több évre szóló történeti s nyelvtörténeti forráskutatói programokra, az irodalomtörténeti kutatásokra, a régiókutatásra (a Mezőség élővilága, Erdély történeti régióinak kutatása), az Erdélyi Szótörténeti Tár, a Romániai Magyar Irodalmi Lexikon hátralévő kötetének még többéves munkájára. Ezek mellett felhívjuk a figyelmet arra a nagyszabású munkatervre, amellyel készülünk Egyesületünk megalakulásának 150. évfordulójára. A következő években a Jakó Zsigmond professzor által kezdeményezett és irányított kutatócsoportok az Erdélyi Múzeum-Egyesület történetének, a táruk, gyűjtemények történetének s jelenlegi helyzetének feltárásán dolgoznak, amelyekből kiderül az EME hozzájárulása az

egyetemes magyar tudományosság gyarapításához. (Erről, ti. a jubileumi programról javaslatot fogok előterjeszteni a maga helyén.)

Összességében olyan tudományos tervekkel rendelkezünk, amelyek a történeti s társadalomtudományok, valamint a természettudományok és az élettudományok számára elegendő munkatért biztosítanak, segítik a fiatal kutatónemzedék szülőföldön maradását.

Természetesen az EME működése, kutatási programja csak akkor lehet reális és nem légvár, ha elő tudjuk teremteni a fennmaradáshoz és fejlesztéshez szükséges anyagi fedezetet. Reménykedünk az MTA-hoz való integrálódásban, a státustörvényben meghirdetett támogatásban és abban, hogy saját forrásokat is sikerül találjunk.

Arra kérem a tisztelt Közgyűlést, tagjainkat, hogy segítsenek átvészelni a mostani nehéz időket, támogassák a tervezett reformok életbe léptetését, hogy méltó helyet biztosítsunk Egyesületünknek, akadémiai társaságunknak a hazai s az egyetemes magyar tudományosság kialakulóban levő szerkezetében.

Köszönöm figyelmüket.

A Közgyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

Főtitkári jelentés az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2003. évi munkájáról

Újraindulásunk óta 13. jelentésünket terjesztjük elő, s bár sok eredményt mutathatunk fel, szerzett jogaink helyreállításában és azok érvényesítésében semmi előrelépés nem történt. Egyesületi vagyonunk, ingatlanaink és gyűjteményeink tulajdonjogát illetően továbbra is a jogfosztottság állapotában élünk, igényünket azonban következetesen fenntartjuk. Ingatlanaink tényleges birtoklása az EME állandó anyagi alapját biztosíthatná, honismereti és természettudományi gyűjteményeink pedig az erdélyi magyarság egyik legfontosabb szellemi vagyonaként igénylik a saját kezelést.

Március 3-án, Entz Géza művészettörténész születésnapján került sor a róla elnevezett, öt-évenként kiadandó díj átadására, a gr. Mikó Imre Alapítvány és az EME elnöksége közös elbírálása nyomán Demény Lajos történész nyerte el a díjat.

Március 29-én tartottuk rendes évi közgyűlésünket, ahol az elnöki megnyitó után a főtitkári jelentést vitattuk meg és elfogadtuk a 2003. évi tudományos munkatervet.

Áprilisban Zilahon tartottuk meg a 2002-ről elmaradt szokásos évi vándorgyűlésünket, az egész napos rendezvényen örvendetesen sok fiatal néprajzos és történész előadó mutatta be főként a Szilágysághoz kapcsolódó előadását. Az előadások egy részét a helyi folyóirat, a *Hepehupa* közölte.

A 2003. évi vándorgyűlést Gyergyószentmiklóson tartottuk május 23–24-én, két szekcióban több mint 30 előadás hangzott el, nagyjából a helytörténetírás tárgykörében, de szélesebb kitékintésű témák is szőnyegre kerültek.

Október 10-én az MTA Debreceni Akadémiai Bizottsága látta vendégül az EME kutatócsoportját, alkalmazott és ösztöndíjas kutatóink a folyamatban lévő tudományos munkájukból nyújtottak ízelítőt.

Egyesületi rendezvényeink közül kiemelkedik a november 21–22-én Kolozsvárott másodikban megrendezett *A Tudomány Napja Erdélyben* c. konferencia, amelyet az EME „születésnapjára” időzítettünk. Rendezvényünkön az MTA képviselőjében megjelent és előadást tartott Meskó Attila főtitkár, Berényi Dénes, a Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság

elnöke, jelen volt Tarnóczy Mariann, az MTA elnöki titkársága vezetője, Debrecenből a DAB tagjai, a Balassi Bálint Intézet képviselői. Az EME elnöke az EME szerepéről értekezett az erdélyi régiókutatásban. 21-én délelőtt és délután plenáris előadások tekintették át az erdélyi régiókutatás tudományterületenkénti eredményeit. 22-én délelőtt és délután az öt szakosztálynak megfelelően öt szekcióban hangzottak el tudományos előadások.

Egyed Ákos *Az Erdélyi Múzeum-Egyesületről* c. ismertető füzetét az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság támogatásával jelentette meg.

Az EME honlapját minden beküldött információval folyamatosan frissíti.

Szervezés

Jelenlegi taglétszámunk nyilvántartásunk szerint 3581, ebből 100 alapító, 1699 rendes tag (aktívak és nyugdíjasok), 95 pártoló tag, 1687 pedig egyetemi hallgató. Az alapító tagok száma 2003-ban kettővel nőtt. 2003-ban 327 új tag lépett be Egyesületünkbe. Jelenleg 22 külföldi pártoló tagot tartunk nyilván. Alapító és rendes tagjaink közül 1126 fizette rendszeresen a tagdíjat (a 2001–2003 közötti időszakban), 675 pedig 1999 óta hátralékban van. Ez utóbbiakat Alapszabályaink szerint nem tekinthetjük rendes tagoknak, nyilvántartásunkból azonban mégsem töröltük őket, gyakran előfordul ugyanis, hogy a hátralékosok utólag törlesztik többévi adósságukat, ilyen pótlólagos fizetés szórványosan 2003-ban is folyt. A tagdíjfizetést néhány év után felfüggesztő egyetemi hallgatók csupán könyvtárunk használata végett léptek be Egyesületünkbe, és az egyetem elvégzése után nem kívánják a kapcsolatot fenntartani.

Fiókszervezeteink közül az aktívan működő **nagyváradi** a fiatal elnökkel, János-Szatmári Szabolcs irodalomtörténésszel az élén az erdélyi fiatal régészek számára szervezett konferenciát novemberben, hagyományosan részt vett a *Varadinumon* tudományos ülésszak szervezésével. Október 3-án megrendezték a *Magyar Tudomány Napja* c. konferenciát. **Szatmári** fiókszervezetünk tagjai rendszeresen részt vesznek a helyi tudományos rendezvényeken. **Marosvásárhelyi** fiókunk tagjai a peregrinációkutatással, a székely önkormányzat történetének feltárással, jelenkor-történeti kutatásokkal foglalkoztak, november 27-én pedig megrendezték a *Magyar Tudomány Napját*. **Zilahi** fiókszervezetünk Bajusz István vezetésével bekapcsolódott az áprilisi vándorgyűlés szervezésébe.

Szakosztályaink, kutatóintézetünk

Szakosztályaink az elmúlt évben is a megszokott módon fejtették ki tevékenységüket, a felolvasó ülések mellett egyre nagyobb hangsúlyt kaptak az évente megrendezett tudományos konferenciák vagy a szűkebb szakmai köröknek szóló kiskonferenciák, műhelymegbeszélések.

1. Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályunk a következő jelentősebb konferenciákat rendezte meg:

Lokális és regionális történelmek (Kolozsvár, 2003. január 18.). A honismereti-helytörténeti irodalomról szóló konferencia célkitűzései: az elmúlt tizenkét évben megjelent honismereti-helytörténeti művek számbavétele, a legújabb elméleti-módszertani szakirodalom ismertetése és az előrelépés, továbbhaladás feltételeinek megfogalmazása. A konferencián 20 előadó vett részt.

Irodalmak a 16–17. században címmel (Kolozsvár, 2003. május 24. Az I. Szakosztály és a BBTE Bölcsészettudományi Kar, Magyar Irodalomtudományi Tanszék közös rendezvénye). Bevallott szándéka az volt, hogy a BBTE Magyar Irodalomtudományi Tanszékének tanárai és doktorandusai, a Gábor Csilla tanárnő körül szerveződő kutatócsoport az utóbbi években véglegesített kutatási eredményeit szakmai körben megvitassa. Az előadások a 16. század szórakoztató irodalmának, az erdélyi emlékirat műfajiségének, történelemelméletének, valamint a 17. század áhítati irodalmának retorikai-poétikai kérdéseit kívánták felvetni. A konferencián 7 előadás hangzott el, két tömbbe sorolva.

Archívumok és használók (Kolozsvár, 2003. október 18–19.). A konferencia egyszerre járta körül az erdélyi és Erdélyre vonatkozó forrásföltárás újabb eredményeit, valamint a levéltári forrásokhoz és az archiválás kérdéséhez kapcsolódó szemléleti kérdéseket. Ez utóbbi törekvéseiben a hagyományosan a történészek (netán az irodalomtörténészek) terepének tartott kérdéskör megvitatásában az e tekintetben (is) rokonnak mondható társtudományok (főként a néprajz, az antropológia és a szociológia) képviselői is részt vettek.

A *Venczel József öröksége – múlt, jelen és jövő a falukutatásban* c. konferencia az 1. és a 4. szakosztály közös rendezvénye volt május 9–10. között Kolozsvárott.

A szakosztályi felolvasó ülések keretében Turai Tünde, Tamásné Szabó Csilla, Gidó Attila, Tamási Zsolt, Kabán Annamária és Mózes Huba tartott előadást.

2. Természettudományi és Matematikai Szakosztályunk havi szakelőadások keretében fejtette ki tevékenységét. Hagyományos évi tudományos ülészakát október 24-én rendezte meg Kolozsvárott biológia, vegyészet, fizika, földrajz, földtan, környezettan szakcsoportokban.

Több előadássorozatot tartott a molekuláris genetika és a sugárbiológia témakörében.

Itt kell megemlítenünk az ifjúsági kutatócsoportokat, közülük a GeKKO és az Öko-Stúdium működött, ez utóbbi rendezte meg március 28–29. között a Kolozsvári Biológus Napokat. Az ifjúsági szakcsoportoknak a Tamás András utcai EME-ház adott otthont.

3. Orvostudományi és Gyógyszerésztudományi Szakosztályunk éves tudományos ülészakát Sepsiszentgyörgyön rendezte meg május 29–31. között 446 résztvevővel, a 179 előadás anyaga nyomtatásban is meg fog jelenni. E vándorgyűlés keretében nyújtották át a Pápai Páriz Ferenc-emlékérmét és díjat Balla Árpád főorvosnak és Boeckai István professzornak. A Marosvásárhely központú szakosztály keretében 12 szakcsoport működött, élénk tevékenység folyt a háziiorvosi, fogorvosi, gyermekgyógyászati és gyógyszerészeti csoportban rendszeres továbbképzések és szakmai kerekasztal-megbeszélések formájában. E téren a szakcsoportok együttműködtek a Magyar Egészségügyi Társasággal, az Országos Alapellátási Intézettel, a Hargita megyei Gyógyszerész Kollégiummal. Ezenkívül 15 területi szakcsoport is létrejött, közülük a szilágysomlyói, a nagyváradi, a székelyudvarhelyi, a kolozsvári és a sepsiszentgyörgyi a legaktívabb. Magyarországi együttműködésük keretében több továbbképző tanfolyamot is szerveztek.

Péter H. Mária *Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai* c., 2002-ben az EME kiadásában megjelent kötetének budapesti bemutatóját október 18-án rendezte meg a szakosztály.

A szakosztálynak saját honlapja van, www.emeogysz.ro címen elérhető.

4. Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztályunk tevékenységéből kiemelendők az interdiszciplináris kutatások, a bölcsész szakosztállyal együtt rendezték meg a Venczel József-konferenciát. Egyszemélyes kutatóműhelyek tárták fel az erdélyi régiók fejlesztési lehetőségeit.

5. Műszaki Tudományi Szakosztályunk immár hagyományosan, nyolcadik alkalommal szervezte meg március 21–22-én a *Fiatalkorú műszakiak tudományos ülészakát*, amelyen 80 résztvevő tartott előadást, a konferenciára, szintén hagyományosan, műsorfűzet készült, és a konferenciakötet is megjelent. Április 25-én a *Kerpely Antal Emléknapp* keretében ipartörténeti előadások hangzottak el. November 28-án a Radó Ferenc Matematikaművelő Társasággal együtt rendezett a szakosztály konferenciát *Neumann János születésének 100. évfordulója* alkalmából, ahol 18 előadás hangzott el. Doktorandusok, illetőleg tapasztaltabb kutatók három alkalommal tartottak szakmai bemutató előadásokat.

Kutatóintézetünk nyelvész (Tamásné Szabó Csilla, András Zselyke), középkoros (W. Kovács András), illetve jelenkoros történész (Nagy Mihály Zoltán), szociológus (Ilyés Szilárd) és informatikus (Bitay Enikő) kutatót foglalkoztatott az év folyamán, részben a Lakatos utcai inté-

zetben, részben az EME székházában. Az Arany János Közalapítvány a Tudományért támogatásával főállású kutatóként alkalmaztuk az erdélyi királyi könyvek regesztázásán, illetőleg a gyulafehérvári káptalan 16. századi jegyzőkönyveinek átírásán dolgozó történész munkacsoport tagjait (Bogdándiné Gálfi Emőke, Fejér Tamás Gábor, Rácz Etelka, Szász Anikó), közülük Fejér, Rácz és Szász szeptembertől nappali doktorandusként a Református Vallásánárképző Fakultásra ment át, nálunk csak ösztöndíjat élveznek. Nyelvészeink a Szótörténeti Tár XII. és XIII. kötetének anyagán dolgoznak, W. Kovács András medievistánk az erdélyi oklevéltár II. kötetének sajtó alá rendezésében vesz részt, jelenkoros kutatónk az 1944 novembere utáni történeti forrásanyagot tárja fel, szociológusunk pedig az erdélyi értelmiségi kataszter összeállításán dolgozik. A Romániai Magyar Irodalmi Lexikon munkacsoportja szintén Egyesületünk szervezésében működött. Tamásné Szabó Csilla, Ilyés Szilárd és Bitay Enikő Egyesületünk folyóirataiban és évkönyveiben közölte kutatásainak eredményeit, Nagy Mihály Zoltán és W. Kovács András más folyóiratokban közölt. Egyesületünk biológiai kutatócsoportja (Szabó Anna, Ruprecht Eszter) magyarországi kutatókkal közös programban tárja fel az erdélyi Mezőség élővilágát, ugyancsak az Arany János Közalapítvány támogatásával. Kutatóintézetünk folyamatos fenntartásához az Arany János Közalapítvány pályázata is hozzájárult, remélhetőleg e pályázati forma a továbbiakban a mostaninál rendszeresebben és folyamatosabban biztosítja majd a kutatómunka intézményesülését.

Az Arany János Közalapítvány által fenntartott *Szabó T. Attila Nyelvi Intézet*, amelynek Egyesületünk ad otthont, Péntek János szakmai irányításával és Benő Attila egyetemi adjunktus ügyvezetővel továbbra is a Magyar Tudományos Akadémia Kisebbségkutató Intézete közvetlen felügyelete alatt dolgozott.

Könyvtárunk

Több ingatlanban működő könyvtárunk helyhiánya egyre nyomasztóbb, ami a célszerű munkát és kihasználtságot nehezíti. Raktározási gondjaink mellett a legnagyobb problémánk az olvasóhelyek hiánya, az egyetemi hallgatók igényeit főként vizsgaidőszakban csak kis mértékben tudjuk kielégíteni. Könyvtárunk kettős funkcióját, az erdélyi tudományos hagyatékot megőrző nemzeti és a friss tudományos irodalmat kínáló egyetemi könyvtári szerepet csak a legnagyobb nehézségekkel és nem az igények szintjén láthatjuk el. A nyelvészeti és irodalomtörténeti szakmunkákat a Rhédey-házban lehet használni, a Lakatos utcai intézetrészlegünk pedig 4–5 olvasóval többet tud fogadni. Itt dolgozik a kéziratár/levéltár őreként Bogdándi Zsolt könyvtárosunk, aki a káptalani jegyzőkönyvek átírásában is részt vesz. Bándi Melissa könyvtárosunk márciusban Nagyváradra távozott, jelenleg a CEU hallgatója.

2002 decemberében indultak meg a tárgyalások a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemmel a könyvtári együttműködés terén, a 2003. január 16-án megkötött együttműködési szerződés értelmében a Tamás András/Ion Ghica utcai EME/Moll-házban a régi előadóterem helyén természettudományi könyvtárat és olvasót rendezünk be kb. 20 olvasói hellyel, a Jókai/Napoca utcai székházunk nagytermét és az egyik szobát pedig kettős funkcióval hasznosítjuk: könyvtári olvasótermet rendezünk be kb. 50 olvasóhellyel, itt a referenzanyagot és az egyetemi oktatáshoz/tanuláshoz szükséges legfrissebb bibliográfiát fogjuk az olvasók rendelkezésére bocsátani. Az egyik kisebb teremben 6 asztalos számítógéptermet rendezünk be internethasználat céljára. A nagyterem esténként előadások színhelyéül szolgál. Ez az együttműködési szerződés sajnos csak részben valósult meg, a természettudományi könyvtár működik, de a Rhédey-házbeli referenzkönyvtárunkat és számítógéptermetünket anyagiak hiányában még nem indíthattuk be.

Könyvtárügyünk koordinálását továbbra is Újvári Mária ny. könyvtáros végezte, rész munkaidőben.

Az Orvostudományi Szakosztály Marosvásárhelyen működő *szakkönyvtárát* szerződés alapján az ottani Stúdium Alapítványnak adta át kezelésre, így a városban található magyar nyelvű orvos- és gyógyszerésztudományi szakkönyvek egy helyen használhatók.

Kiadványaink

Rendszeresen megjelenő szakosztályi kiadványaink: az *Erdélyi Múzeum* (a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály, valamint a Jog-, Közgazdaság és Társadalomtudományi Szakosztály folyóirata) 2003. évi 1–2. és 3–4. száma, a *Múzeumi Füzetek* (a Természetudományi és Matematikai Szakosztály folyóirata) 12. kötete, az *Orvostudományi Értesítő* (az Orvostudományi Szakosztály szemléje) 76. kötete jelent meg a tavalyi év folyamán. Ez utóbbit már évi 4 füzet formájában jelentettük meg. A folyóirat elnyerte az akkreditációt, elsőként periodikáink közül. Az *Erdélyi Tudományos Füzetek* sorozatunkban a 239. *Tudomány–Egyetem–Diszciplína*. Szerk. Berszán István, 240. T. Szabó Csilla: *A deverbális igeképzés a XVI–XVIII. században az Erdélyi magyar szótörténeti tár alapján*, 241. M. Bodrogi Enikő: *Jósika Miklós műveinek fogadtatástörténete*, 242. *Debreczeni Márton emlékezete* című, Benkő Samu, Debreczeni-Droppán Béla, Egyed Ákos, gr. Mikó Imre és T. Szabó Levente írásait tartalmazó kötet jelent meg 2003-ban.

Az *Erdélyi Történelmi Adatok* sorozatban a VII. kötet 1. füzeteként jelent meg *Az erdélyi fejedelmek királyi könyvei. I. 1569–1581. János Zsigmond, Báthory Kristóf királyi könyvei* (közéteszi Fejér Tamás, Rácz Etelka, Szász Anikó) c. kiadványunk.

Újrindult az *Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára* c. sorozatunk, a 2. számban Venczel József *Ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltára* c. munkáját tette közzé Jakó Zsigmond.

A *Romániai Magyar Bibliográfiák* sorozat 3. számaként jelentettük meg Szigethy Rudolf *Romániai magyar könyvkiadás 1990–1998*. c. művét.

A korábbi esztendőkhöz hasonlóan 2003-ban is jelentkeztünk önálló kötetekkel. Ferencz László *A belgyógyászati diagnosztika kézikönyve* c. hatalmas munkájának II. és III. kötetét sikerült kiadnunk, akárcsak Kelemen Hajnal–Gyéresi Árpád *Szervetlen gyógyszerészeti kémia* c. művét. Kékedy László–Kékedy Nagy László *Műszeres analitikai kémia* c. művének szintén a III. kötetét jelentettük meg. Tudománytörténeti jelentőségű sorozatot indított el Benkő Samu *Bolyai János marosvásárhelyi kéziratjai* címmel, az első kötete *Fogalmazványok a Tanhoz, illetőleg az Üdvtanhoz* (közreműködött Ambrus Hedvig Mária, Deé Nagy Anikó, Vakarcz Szilárd, szerkesztette Benkő Samu) címmel meg is jelent.

Közös könyvkiadási programokban is részt vettünk, a Kriterion Könyvkiadóval közösen jelentettük meg a Géczy Róbert–Bódis Katalin *Környezeti monitoring Verespatak környékén* c. kötetet. A Teleki László Intézettel kötött együttműködési szerződésünk keretében indult meg a *Források a romániai magyarság történetéhez* c. sorozat, itt jelentek meg a György Béla *Iratok a romániai Országos Magyar Párt történetéhez. I. A vezető testületek jegyzőkönyvei*, illetőleg Nagy Mihály Zoltán–Vincze Gábor *Autonómisták és centralisták. Észak-Erdély a két román bevonulás között (1944. szeptember–1945. március)* c. kötetek, a csíkszeredai Pro-Print Könyvkiadóval közös kiadásban. A budapesti Enciklopédia Kiadóval közösen jelentettük meg Bethlen Farkas *Erdély története* c. munkájának II. kötetét Bodor András fordításában.

Örvendetes tény, hogy e kiadványok egy része már az Egyesületünk keretében folyó szervezett kutatómunka eredménye.

Könyveink és folyóirataink megjelenése a magyarországi NKÖM, a Nemzeti Kulturális Alapprogram, az Illyés Közalapítvány, az Apáczai Közalapítvány, az Arany János Közalapít-

vány, a romániai Communitas Alapítvány támogatásának köszönhető, amelyet céltudatos és intenzív pályázással érthünk el.

Kiadói tevékenységünk rendszerességéhez mérve forgalmazásunk még mindig nem elég hatékony, valószínűleg jóval több vásárlóra találnánk, ha kiadványaink a mostaninál jóval szélesebb körben, könyvesboltokban is kaphatók lennének. Cserekapcsolatainkat jobban meg kell szerveznünk, kiadványaink népszerűsítésére pedig a más városokban tartandó könyvbemutatók is célszerűnek ígérkeznek, amint erre több példa is volt.

Ösztöndíjak

Az Europa Institut által rendelkezésünkre bocsátott kéthetes ösztöndíjakat önálló kutatómunkát végző tagjaink részére vesszük igénybe. Ez a rövid időtartamú (kéthetes) ösztöndíjtípus folyamatban levő kutatásokat szolgáló kiegészítő tájékoztatókat, kutatásokat tesz lehetővé, főként társadalomtudományi vagy ezekkel összefüggő tematikák esetében. 2003-ban az Institut adminisztratív gondjai miatt csupán 4 tagtársunk részesült ebben az ösztöndíjban. 2004-ben remélhetőleg szervezettebben és pontosabban zajlik majd az odaítélés.

A Magyar Országos Levéltárral való együttműködésünk keretében néhány tagtársunk budapesti kutatásai során a MOL vendégszobáját vehette igénybe.

A 3. Szakosztály tagjainak kutatási ösztöndíjakat biztosított különféle együttműködési programjai keretében.

Az Oktatási Minisztérium által folyósított posztgraduális ösztöndíjakat 2003-ban is az Agora Iroda adminisztrálta, és az Erdélyi Magyar Ösztöndíjtanács bírálta el.

Adományok, támogatások

Egyesületünk fenntartásához egyre kisebb arányban járulnak hozzá a tagdíjak, és egyre nagyobb szerepe van a pályázatokon elnyerhető általános és céltámogatásoknak. A 3. Szakosztály 10 euróban állapította meg a tagdíját, ebben az *Orvostudományi Értesítő* előfizetési díja is benne van. Az Illyés Közalapítvány intézmény-fenntartási támogatása 2003-ban is jelentősen késett, nagy segítséget jelentett viszont az MTA Arany János Közalapítvány támogatása, de a megítélt összegek késedelmes folyósítása itt is tapasztalható.

Különféle rendezvényeinkre és kiadványainkra a Communitas Alapítvány is jelentős támogatást nyújtott.

Ingtatlanok, székhely, bérlemények

A Rhédey-házbeli (Jókai/Napoca u. 2.) bérlemény lépcsőházának javítását az ingatlankezelő Colegium Kft. végezte el.

Kolozsvári főtéri ingatlanunk, a Wass Otília-ház visszaszerzésére továbbra sincs sok reményünk, jogigényünket természetesen fenntartjuk.

Tisztelettel kérem jelentésem elfogadását.

Kolozsvárott, 2004. február 11-én

Sipos Gábor

Jelentés az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2003. évi gazdasági-pénzügyi tevékenységéről

Fennállása óta az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2003-ban élte át legnehezebb gazdasági-pénzügyi évét. Az egész évet, de különösen harmadik harmadát, szeptember-decembert a jóváhagyott támogatások akadozó folyósítása jellemezte, ami az EME fenntartásában csaknem állandó hiányt idézett elő. Csupán az Arany János Közalapítvány a Tudományért támogatása jelentett bizonyos anyagi biztonságot az EME munkájában.

A 2003. évi költségvetés végrehajtása is az akadályok leküzdésének jegyében folyt le. A bevételek messze maradtak a tervezettől. A saját forrásokból tervezett bevételeink csupán a kiadványok értékesítéséből befolyt összegnél haladták meg az előirányzatot. Tagdíjaink befizetései elmaradtak a tervezettel szemben. Ennek eredménye, hogy a 700 millió lejes tervezettel szemben saját forrásainkból csupán 610 682 733 lej teljesítettünk.

Legjelentősebb bevételi forrásunkat a különböző közalapítványokhoz benyújtott pályázatainkkal elnyert támogatások jelentették. A 2003. évre megítélt és elnyert pályázatoknak csak egy része folyt be számlánkra. Egyik legjelentősebb támogatónk, az Illyés Közalapítvány az EME újrualakulásától biztosította fenntartási költségeinket. Ám a 2003-ra megítélt 7 millió forint amúgy is elégtelen támogatást mind a mai napig nem folyósította. Ennek folyománnyaként a 4 796 000 000 lej összegű bevételi előirányzatunkat csupán 3 690 792 306 lejre teljesítettük.

Kiadásaink általában a tervezettnél megfelelően alakultak. A dologi kiadások tekintetében látszólagos megtakarítás mutatkozik. Az Arany János Közalapítványnál megpályázott tudományos programjaink dologi vonatkozású kiadásait a kutatások fejezetnél kellett kimutatnunk. Így valóban az 1060 millió lej tervezett költségek közel 11%-os többlettel zárultak (1 174 952 516).

A személyi költségek tervezett kiadásánál alig valamivel költöttünk el kevesebbet.

A tudományos kutatások személyi vonzatú költségeit a fenti személyi kiadások fejezet foglalja magában a tervezettnél 4%-kal nagyobb arányban.

A kiadványaink előállítási költségeire előirányzott összeget csupán 46,8% arányban használtuk fel. A kiadványok jó része 2003 utolsó, 2004 első hónapjaiban készült el. Ellenértékükkel a források késedelmes átutalása miatt adósai maradtunk a nyomdákknak. Rendezvényeink általában az előirányzatoknak megfelelően zajlottak le. Erre előirányzott költségeink csupán 72 százalékos teljesítése annak tulajdonítható, hogy egyes rendezvényeinket a Communitas Alapítvány támogatta. A támogatás kiadásait az Alapítvány a nevére kiállított számlák alapján közvetlenül fizette ki, így ezek a kifizetések az EME nyilvántartásaiban nem jelentkeznek. Értékük 62 millió lej. Az EME által viselt költségekkel együtt pár százezer lejjel haladtuk meg az előirányzottat.

Összevetve a bevételeket a kiadásokkal: 8 842 555 lej túllépés-forráshiány mutatkozik.

Az összehasonlító táblázatok adatai megfelelnek az EME hivatalosan, a pénzügyi szervekhez letett pénzügyi mérleg adatainak.

Az EME pénzkészlete 2003. december 31-én: 4 065 000 lej készpénz, 161 097 000 lej banki folyószámlán, 214 819 000 lej valutaszámláinkon jelentkező anyagi forrásaink. Összesen tehát 379 981 000 lej likviditással rendelkezünk.

A pénzügyi mérleg adatai szerint álló vagyonunk az előző időszakhoz viszonyítva 111 465 000 lejjel nőtt. Ez a Moll-házban kicserélt központi fűtés kazánjának és szerelésének költsége és egy a Szótörténeti Tár munkaközössége által vásárolt számítógép értéke.

Adósaink tartozása az EME kiadványai értékesítési tevékenységének megfelelő tételekből áll, csupán 6 millió lejes hátralékot tartunk nyilván.

Hitelezőinknek az adósok összegénél (161 millió lej) mintegy 51 százalékkal nagyobb (244 millió) összeggel tartozunk. Oka, hogy a forráshiányok miatt adósok maradtunk több kiadványunk nyomdai költségeivel. Továbbá 158 millió lej az az összeg, amely a 2003-ban bejött alapítványi támogatások 2004-ben felhasználásra kerülő részét képezi. A december havi személyi költségek (fizetések) késedelmesen, 2004 januárjában történt kifizetése okán 2003. december 31-én az EME 32 023 000 lejjel tartozott a kincstárnak. Ez 2004 januárjában került kifizetésre, a decemberi fizetésekkel együtt.

Dologi kiadásaink és adminisztratív munkatársaink, főállású kutatóink javadalmazásának kifizetéséből adódó költségeinket a második félévben csak nagy nehézségek árán tudtuk biztosítani, egyrészt a más kiadásokra szánt források felhasználásával, valamint a Gróf Mikó Imre Alapítvány által nyújtott 1,5 millió forint támogatás segítségével.

Az Illyés Közalapítvány a késedelmes átutalás okaként arra hivatkozott, hogy a személyi kiadásokra történt kifizetések meghaladták az összkidadások 10, illetve 30 százalékát. A pályázat kiírásakor sem a 2003, sem a 2004. évi pályázatoknál ilyen megszorítás nem szerepelt. Ezt csupán a 2003-ra megítélt támogatás értesítésében hozták tudomásunkra. A pályázati kiírásban az intézményrendszer fenntartási költségeinek pályáztatása szerepel. Ebbe nyilvánvalóan szerintünk a személyi kiadások is beletartoznak. Ez csak az adminisztratív munkatársakra vonatkozik.

A másik és a legfőbb nehézséget az Arany János Közalapítványhoz 2003. szeptember–2004. szeptemberi időszakra a tudományos kutatások anyagi támogatására benyújtott pályázatunk átütemezése okozta.

Az Arany János Közalapítvány anyagi támogatásával tette lehetővé 2001 szeptemberétől 8 tudományos programnak a beindítását. A támogatást ösztöndíj formájában és a kutatáshoz szükséges dologi kiadások fedezésére kaptuk, majd 2002 szeptemberétől 18 főállású kutató és könyvtáros javadalmazásának költségeit is vállalta.

2003–2004. szeptemberi időszakra a kiírt feltételeknek megfelelően benyújtott pályázatunkat ugyan elfogadta a kuratórium, de csak azzal, hogy ennek érvénye a 2004-es naptári évre, tehát január–december hónapokra vonatkozik.

Ennek következtében 2003. szeptember–december hónapokra a főállású kutatók és könyvtárosok javadalmazását csak nagy nehezen, a fent említett más források felhasználásával tudtuk kifizetni. Az ösztöndíjak kifizetésére már nem volt lehetőségünk. Annyira kimerültek forrásaink, hogy a december havi fizetésekre 60 000 000 lej kölcsönt kellett felvennünk, ugyanígy a 2004. január havi fizetésekre is. A nehézségek részbeni áthidalását a Gróf Mikó Imre Alapítvány még a negyedik negyedév elején nyújtott 1 500 000 forint támogatása, valamint a karácsonyi ajándék címen decemberben juttatott 1 millió forint tette lehetővé.

Az akut pénzhiány, a fedezetlen fizetések juttatása, elengedhetetlen fenntartási költségeink kifizetése következményeként az EME fennállása óta először jutott abba a helyzetbe, hogy a más célra kapott forrásait is igénybe vegye. A legsürgősebben 120 000 000 lej kölcsönt, valamint 3711 USD-t kell visszafizetnünk. A nyomdákknak ki nem fizetett számlákért 2 000 000 forinttal tartozunk. Ezt az összeget az Arany János Közalapítványtól elnyert könyvkiadási támogatások fedezik majd. Várjuk az Arany János Közalapítványtól a kért 2 680 000 forint átutalását.

Ilyen pénzügyi előzmények után készítettük el 2004. évi költségvetési tervezetünket. A 2004. évi költségvetés összege 28 százalékkal haladja meg a 2003. évit. 6 180 000 000 lej lett a 2003-ra előirányzott 4 796 000 000 lejjel szemben. A költségvetés egyes fejezeteinek összegét

a 2003-as teljesítések figyelembevételével állapítottuk meg. A dologi kiadások esetében az előirányzott költségek a 2003. évnek csupán 96 százaléka. Figyelembe vettük azokat a költségmegtakarítási intézkedéseket, amelyeket az elnökség elhatározott.

A költségvetésben a személyi kiadások csak az adminisztratív munkatársak javadalmazását tartalmazza, beleértve az összes munkatársak ebédjegyének értékét is. A tudományos kutatások 2004. évre előirányzott személyi költségeit az Arany János Közalapítvány a Tudományért biztosítja a 2004 január-december időszakra.

A kiadványok költségei reményeink szerint teljesíthetők. A kiadványok pályáztatása csak az elkövetkező hónapokban fog sorra kerülni.

Hasonló a helyzet a rendezvények esetében is.

A 2004. évi költségvetés teljesítéséhez jogos reményeket fűzünk, amennyiben nem ismétlődnek meg azok a nehézségek, amelyek a 2003. év gazdasági-pénzügyi gondjait okozták. A legsebezhetőbb a dologi kiadások költségtervezete. Amennyiben a 2003-hoz hasonló támogatásban részesítenek, a kutatások dologi feltételei és az EME működése veszélybe kerülhet.

Ezt azért is nehezményeznénk, mert az EME kutatói csoportja fiatalokból áll, átlag életkoruk alig haladja meg a 32 évet. Az EME egyik fő feladata az erdélyi tudományosság részére új, fiatal, szemléletben is megújult kutatók fejlődését, kialakulását biztosítani. Jelen pillanatban 12 főállású és 11 ösztöndíjas munkatárs végzi azt a 9 kutatási programot, amiket az EME tervbe vett.

A 2003. évi pénzügyi, különösen a fiatalokat érintő javadalmazási nehézségek könnyen veszélybe sodorhatják az EME kutatói tevékenységét még az alakuló tudományos intézetben is.

Ezúton kérjük a támogató alapítványok kuratóriumait, hogy messzemenően vegyék figyelembe a pályázatok elbírálásánál azt, hogy a fiatalok sokat hirdetett itthon maradása csak munkahelyük és anyagi biztonságuk esetén valósul meg. Az átutalások többhavi késedelme, az anyagi-dologi feltételek biztosításának hiánya, elégtelensége, a létbizonytalanság a jobb életfeltételek reményében könnyen a haza elhagyására készítheti fiatal és – valljuk be – tehetséges és maholnap már-már beérő munkatársainkat.

Ennek megoldása – mint azt minden beszámolónkban hangoztatjuk – csak az intézményesített, a költségvetésileg biztosított fenntartási költségek folyósítása lehetne. Ehhez kérjük a Magyar Tudományos Akadémia támogatását. A megvalósítás eszköze csakis az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek mint határon túli magyar tudományos intézménynek az elismertetése, akkreditálása. Enélkül Erdély magyar történelmi, irodalmi, társadalmi múltjának a kutatása, fejlődése feltárásának elvégzését nem lesz, aki elvégezze.

Ezt az anyagot csak a helyismerettel rendelkező, az erdélyi társadalmi viszonyok történelmi fejlődését, alakulását, azok eredményeit, következményeit közvetlenül megélt, a helyi viszonyokat jól ismerő kutatók tudják valósan feltárni. Ha az elindított feldolgozó munka elakad, külső régiók kutatói nem képesek úgy ráérezni az erdélyi múlt feltárására, mint azok, akik mindezt a lelkükben, génjeikben hordozzák.

Az EME költségvetésében ma már kisebb mértékben van jelentősége, mégis úgy gondoljuk, hogy az erdélyi magyar értelmiség anyagi hozzájárulása az EME fenntartásához az erdélyi magyar társadalom együvé tartozását, a magyar tudományosság fejlődésének igényét is bizonyítja.

Ennek érdekében az elnökség azt javasolja a közgyűlésnek, hogy mostantól az évi tagsági díj összegét 5 euróban hagyja jóvá, azzal, hogy a nyugdíjasok ennek 50 százalékát, a diákok pedig 1,5 eurót fizessenek.

Abban bízva, hogy a jövő évről kedvezőbb gazdasági-pénzügyi tevékenységet terjeszthetünk a Tisztelt Közgyűlés elé, kérjük a Tisztelt Közgyűlést, a jelentést megvitatása és javaslatokkal való kiegészítése után elfogadni szíveskedjen.

Kolozsvár, 2004. március 6.

Soó Tamás

Fiatal Műszakiak IX. Tudományos Ülésszaka

A Fiatl Műszakiak Tudományos Ülésszaka kilencedik alkalommal került megrendezésre az Erdélyi Múzeum-Egyesület védnöksége alatt Kolozsvárt, 2004. március 25–26-án.

A konferencia célja: az erdélyi magyar fiatal műszaki értelmiség szakmai színvonalának emelése; a kutatási munka ösztönzése; a tudományos kapcsolatok kialakítása, valamint a magyar műszaki nyelv művelése.

Az a tény, hogy a kilencedik FMTÜ-re több mint 70 tudományos dolgozat érkezett, 9 magyarországi és 5 erdélyi egyetemről, valamint neves tudományos intézetekből (Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány, KFKI Atomenergia Kutatóintézet, MTA Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézet, Központi Élelmiszertudományi Kutatóintézet), azt bizonyítja, hogy elismert, színvonalas és értékes rendezvényre fejlődött a Kárpát-medencei fiatal műszakiak számára. Igen örvendetes, hogy az idén először vettek részt a marosvásárhelyi Sapientia Egyetem műszaki karának a hallgatói, valamint harmadszorra az erdélyi Gábor Dénes főiskola diákjai.

Rendezvényünk színvonalához az is hozzájárul, hogy 2003-tól Közép- és Kelet-Európa egyik legszínvonalasabb tudományos társasága (DAAAM) védnökségét élvezzi. A DAAAM International (Donau Adria Association for Automation and Manufacturing) egyesület nevében dr. Branko Katalinic elnök úr örömmel üdvözölte a 9. FMTÜ konferenciát, s reményét fejezte ki, hogy résztvevőinek egy része rövidesen integrálódni fog e neves egyesület tudományos tevékenységeibe.

A konferencia megnyitója 2004. március 25-én, pénteken délelőtt kezdődött a Protestáns Teológia dísztermében (Bocskai/Avram Iancu tér 13. szám, I. emelet).

A megnyitóbeszédet dr. Bitay Enikő, az EME Műszaki Tudományok Szakosztályának elnöke tartotta, melyben kiemelte a műszaki nyelv művelésének fontosságát, majd dr. Egyed Ákos, az EME elnöke és dr. Gyenge Csaba, az EME alelnöke köszöntötte a résztvevőket, és hangsúlyozta, hogy a tudomány művelése nem nemzedéki kérdés, a magyar műszaki nyelv mellett pedig az európai tudományosságot is szolgálni kell.

Vendégeink voltak: dr. Prohászka János akadémikus Budapestről, dr. Lengyel Antal kari főigazgató a Nyíregyházi Főiskoláról, dr. Tóth László, a miskolci Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Intézet igazgatója, dr. Szabó Ottó egyetemi tanár, a Miskolci Egyetemről, dr. Csizmadia Béla egyetemi tanár, a gödöllői Szent István Egyetemről, dr. Réger Mihály, dr. Réti Tamás, Suplicz Sándor egyetemi tanárok, a Budapesti Műszaki Főiskoláról, dr. Kovács Ádám egyetemi tanár, a Budapesti Műszaki Egyetemről, dr. Kodácsi János, dr. Végvári Ferenc egyetemi tanárok, a kecskeméti GAMF-ről, dr. Orbán Ferenc egyetemi tanár, a pécsi tudományegyetemről, dr. Véha Antal egyetemi tanár, a Szegedi Tudományegyetemről, dr. Köllő Gábor, az EMT elnöke, dr. Dávid László tanszékvezető egyetemi tanár, a Marosvásárhelyi EMTE-ről. Valamennyien értékes hozzászólásukkal emelték ki e rendezvény fontosságát, szükségességét.

Az ünnepi megnyitó hangulatát Kovács Emese (hegedű) és Cristina Soitu (zongora) zene-főiskolai hallgatók Mozart szonátaiból összeállított kiskoncertje tette ünnepélyesebbé.

Plenáris előadásokat *dr. Lengyel Antal* A biogáz előállításának elméleti és gyakorlati kérdéseiről, *dr. Szabó Ottó* A mikrométer- és a nanométer pontosságú gyártás fejlődéséről, valamint *Suplicz Sándor* A humán erőforrások iránti ipari igények változásáról tartottak.

Délután három szekcióban hatvannyolc előadás hangzott el, az EME központi székházában (Jókai/Napoca utca 2. szám, I. emelet), illetve a Sapientia – EMTE központi székházában (Mátyás király utca 4. szám, földszint).

Rendezvényünk sikeréhez lényegesen hozzájárultak hazai és külföldi támogatóink, valamint egyes anyaországi és hazai egyetemek vezetősége. Nagyon örvendünk, és megtisztelőnek tartjuk, hogy immár rendszeres támogatónkká vált dr. Bárody Imre Angliából. Szívvel köszönjük valamennyi támogatónk lelkes hozzájárulását.

Immár hagyományossá vált a tudományos ülészak munkálatait követő „Erdélyi barangolás” rendezvény, mely a kikapcsolódás mellett történelmi, földrajzi, néprajzi ismertetőt kíván nyújtani fiataljainknak, minden évben más tájegységet bejárva. Ez az időszak lehetőséget nyújt a kapcsolatok kialakítására, barátkozásra s ugyanakkor az itteni szokások, ízek, tájak, énekek, hangulatok megmutatásában, megismerésében.

Idei útvonalunk a következő volt: Kolozsvár–Gyulafehérvár–Alvinc–Szászsebes–Balázsfalva–Zsídve–Dicsőszentmárton–Gálfalva–Radnót–Kolozsvár.

Biológus Napok, ötödik alkalommal

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Természettudományi Szakosztályának biológus ifjúsági tagozata, az Öko-Stúdium Társaság és a magyar biológus egyetemi oktatók Apáthy István Egyesülete ebben az évben is megrendezte közösen a Biológus Napokat március 26–27-én. A tudományos konferencián 26 előadás hangzott el egyetemi hallgatók, doktorandusok és kutatók-oktatók által végzett kutatások eredményeiről. Mindkét nap délelőttjét többnyire ún. plenáris előadások töltötték ki, amelyek keretében meghívott előadók tartottak átfogó jellegű előadásokat olyan témákból, mint a Natura 2000 EU-s projekt, természetvédelmi törvények és szabályozások Romániában, de a levélvágó hangyákról, a gubacsokról és a nagyon önző génekről is szó esett. A kiselőadások témája a terepökológiától az élettanokig minden területet lefedett, valamint hangulatoldó képeket is láthattak a résztvevők a Kanári-szigetokről és Dél-Afrikáról. A konferencia végén a legjobb diákelőadót Apáthy István-díjjal jutalmazta a hasonló nevű társrendező egyesület. A minimum 70-es hallgatói létszám (maximum 130) ebben az évben is azt erősítette, hogy erre a rendezvényre a jövőben is szükség van. A Biológus Napok programja és kivonatfüzete letölthető a <http://hasdeu.ubbcluj.ro/~szabodz> internet címről.